

RUSYA'NIN KAMU DİPLOMASİSİ: DIŞ POLİTİKA DAVRANIŞLARIYLA ÇELİŞME PARADOKSU

Muharrem EKŞİ*

ÖZET

Bu makale, Rusya'nın kamu diplomasisini dış politika ve kurumsal mekanizmalar çerçevesinde incelemektedir. Öncelikle kamu diplomasisini ortaya çıkaran küresel siyasetin dönüşümü analiz edilmiştir. Buradan hareketle kamu diplomasisi, Rusya'nın uygulama tarzı ve anlayışına göre açıklanmıştır. Bu bağlamda Rusya'nın kamu diplomasisini imaj ve ulus markalama yöntemleri düzleminde uyguladığı ortaya konulmuştur. Rusya'nın kamu diplomasisini uygulamaya geçmesinin nedeni temel olarak olumsuz imaj problemini kamu diplomasisi yöntemiyle çözüme arayışından kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Ayrıca ABD, NATO ve AB'nin 2004 yılında eski Sovyet coğrafyasına doğru gelişmelerinin Rusya'nın kamu diplomasisini uygulamaya zorlayan etkenler olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra Rusya'nın kamu diplomasisi, 2005'ten itibaren açtığı medya kanalları ve Russkiy Mir Vakfı, Rossotrudnichestvo Ajansı, Gorchakov Kamu Diplomasisi Fonu olmak üzere üç kurum, medya araçları üzerinden kurumsal düzeyde amaç ve faaliyetleri bağlamında araştırılmıştır. Böylece Rusya'nın yeni açılan medya kanallarıyla enformasyon savaşlarına hazırlık, Russkiy Mir Vakfıyla kültürel diplomasi, Rossotrudnichestvo Ajansı ile ağırlıklı olarak diaspora diplomasisi ve Gorchakov fonuyla kamu diplomasisi uygulama yöntem ve tarzı çözümlenmiştir. Böylece bunun devlet-merkezli, yukarıdan aşağıya bir metotla, tek yönlü iletişim stili ve realist bakış açısıyla uygulanan niteliklere sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Rusya'nın realist, saldırgan, militarist ve neo-emperyal olarak algılanan dış politikası, içeride medya özgürlüğünü kısıtlaması, demokrasi seviyesinin geriye gitmesi ve artan otoriterleşme gibi faktörlerin kamu diplomasisi girişimleri ve projelerini akim bıraktığı şeklindeki olumsuz imajını da yeniden ürettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Kültür Diplomasisi, Yumuşak Güç, Diaspora, Rus Dış Politikası

ABSTRACT

This essay examines Russian public diplomacy in the framework of foreign policy and institutional mechanisms. The transformation of global politics, which unveiled public diplomacy initially analyzed and considered as a starting point. Thus, public diplomacy elucidated with

* Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, eksimuharrem@gmail.com

respect to the Russian perception and the methods of its practices. In this context, it is argued that Russia performs public diplomacy with the image and nation-branding management for the most part. The reason of Russian public diplomacy conduct is essentially based upon to solve the image problem. Furthermore, the expansion of the U.S., EU and NATO into the former Soviet geography identified as the driving force for the implementation of public diplomacy. Subsequently, Russian public diplomacy scrutinized on the basis of the Russkiy Mir Foundation, the Rossotrudnichestvo Agency, the Gorchakov Fund and the instruments of new media since 2005. It follows that Russian public diplomacy implemented with the new media channels for the preparation of information wars. In addition, Russia conducted cultural diplomacy with the Russkiy Mir, diaspora diplomacy with the Rosso-trudnichestvo, and specifically public diplomacy with the Gor-chakov, which assess the practice and methods of these institutions. Consequently, it is highlighted that Russia's public diplomacy is constructed and performed top-down, state-centric model and with realist approach. For these reasons, and along with that realist, militarist, aggressive, neo-imperial Russian foreign policy, and the restriction of media freedom, growing authoritarianism factors paralyzed public diplomacy initiatives and projects as well as these facts reproduced and fed the Russian negative image after all.

Keywords: Public Diplomacy, Cultural Diplomacy, Soft Power, Diaspora, Russian Foreign Policy

Kamu Diplomasisi

Devlet-dışı yeni aktörler, çokuluslu şirketler, kamuoyu ve sivil toplum olguları, küresel siyaseti, devlet merkezli ve güvenlik odaklı uluslararası ilişkilerden, dar anlamda devletlerarası ilişkilerden ibaret olmaktan çıkarıp küresel ilişkiler ağı şeklinde dönüştürmektedir. Uluslararası sistemin yegane aktörü olan devletin yanına yeni aktörlerin eklenmesiyle sistem, çok aktörlü bir yapıya doğru evrilmektedir. Kamuoyu ve sivil toplum olguları da küresel siyasette devlet ve güvenliği esas alan yüksek politika konularının yanında birey ve toplum gibi alçak politika konularının eklenmesiyle gündem konuları çeşitlenmiştir. Ayrıca enformasyon teknolojilerindeki devrimsel nitelikli gelişmeler, özellikle internet olgusu, yaşamın bütün yönlerini etkilediği gibi dünya siyasetini de değiştirmektedir. Ünlü İspanyol Sosyolog Manuel Castells'in Enformasyon Üçlemesi eserinde ifade ettiği üzere bilgi çağı olarak da nitelendirilen günümüzde küreselleşme, iletişim devrimiyile özdeşleştirilerek enformasyon temelli gelişmektedir. Bilgi teknolojilerindeki devrim, sürekli ve kesintisiz irtibat halinde bir dünya olgusunu ve 7/24 paradigmasını ortaya çıkararak enformasyon toplumu ile sonuçlanmıştır (Castells, 2008).

Bu bağlamda kamu diplomasisi paradigması küresel siyasetteki bu dönüşümlerin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle kamu diplomasisi, devletlerin değişen ortama uyum sağlamak için diplomasia-

nında geliştirdikleri yeni bir diplomasi tarzıdır. Klasik diplomasi'nin öznesi olan devlet, bu tekel konumunu kamu diplomasisinde yitirmiştir. Artık devlet aktörünün genelde diplomasi'nin yegane muhatabı olmaktan çıkmasının ötesinde kamu diplomasisi özelinde birey ve toplumlar temel özne seviyesine yükselmiştir. Çünkü kamu diplomasisinde hedef kitle birey ve halklardır. Hatta ilk zamanlarda eski kamu diplomasisi, devletle halklar arası ilişkilerken yeni kamu diplomasisi doğrudan halklar arası ilişkilere doğru dönüşmektedir (Snow 2009: 6). Küresel siyasette birey ve toplumların öneminin artmasına paralel olarak kamuoyu ve sivil toplumun da dış politikada etkileri artmaya başlamıştır. Özellikle medya, internet ve iletişim araçlarının küresel siyasette etkilerinin artması devletlerin diplomasi alanında yeni araç ve mekanizmalar geliştirmelerini gerekli kılmış ve bu çerçevede devletler kamu diplomasisinin yöntem ve araçlarını kullanarak kitle iletişim ve sosyal ağlarda birey ve halkları etkilemeye yönelik kamuoyu ve sivil toplum diplomasisi uygulamaya başlamışlardır. Bu anlamda kamu diplomasisi, sivil toplum ve kamuoyuna yönelik devletlerin diplomasi mekanizmasıdır (Ekşi 2014: 15). Ayrıca bu alanda devletler, klasik diplomasi araçlarının yetersiz kalması nedeniyle yumuşak güç araçları olarak nitelendirilebilen medya, internet gibi yeni teknolojik araçları etkin bir şekilde kullanma eğilimine girmişlerdir. Bu yönüyle de kamu diplomasisi, yumuşak güç araçlarını uygulayan bir diplomasi olarak tanımlanabilir.

Bu bağlamda öznesi ve araçları değişen kamu diplomasisi, birey ve halkların tutum ve fikirlerini çeşitli araç ve yöntemlerle etkileme politikası olarak tanımlanabilir. Araçsal olarak geleneksel kitle iletişim araçlarının yanında yeni teknolojik gelişmelere uyum sağlayarak dijital araçları da kullanarak sosyal medya ve ağlarda diplomasi'nin yer almasını sağlayan kamu diplomasisi ağırlıklı olarak imaj ve algı yönetimi ile kamuoyunu etkileme stratejisidir. İmaj ve algı yönetme metotlarıyla devletler, ulus markalama (*nation-branding*)¹ stratejisini uygulayarak istedikleri çekici imaj ve olumlu algı üretmekle de meşgul olmaya başlamışlardır. Daha önceleri şirketlerin ürünlerinin marka değerini yükselterek müşteri çekmek için uyguladıkları ürün markalama işlemini yukarıda ifade edilen küreselleşmenin yeni güçleri çerçevesinde devletler de şirketlerin kullandığı bu yöntemi diplomasi alanına devşirmişlerdir. Bu yönüyle kamu diplomasisinde kullanılan ulus markalama yönteminin dış politika alanına müşteri-pazar olgusunu getirdiği söylenebilir. Şöyle ki, devletler bir nevi şirketler gibi müşteri olarak kamuoylarını kendi politikalarına çekmek için dış politika söylem ve kararlarını pazarlamaktadırlar. Bunun için kamu diplomasisinde dış politikanın nasıl lanse edildiği, hangi söylem ve kavramlarla piyasaya yani kamuoyuna su-

¹ Simon Anholt, günümüzde ulus markalamasının diplomasi'nin artan biçimde önemli bir aracı haline geldiğini vurgulamaktadır. György Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management" içinde Nancy Snow ve Philip M. Taylor (eds.), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Routledge, New York, 2009, s.301.

nulduğu artık daha önemli hale gelmiştir. Çünkü devletler uyguladıkları dış politikaya halkın desteğini kazanmak için kamuoylarını medyada bu tür diplomasi alanında yeni yöntemlerle etkileme stratejilerini benimsemeye başlamışlardır. Devletler, halkın desteğini kazanmak için bu yeni araç ve yöntemleri kullanarak kamu diplomasisinin temel mottosu olan 'akıl ve gönülleri kazanma'yı amaçlamaktadırlar. Böylece devletler, dış politika amaçlarına ulaşmayı sağlayacak algısal bir çevre yaratmış oluyorlar. Bu boyutuyla da kamu diplomasisi, devletlerin dış politikalarına yönelik imaj-itibar ve algı çalışmalarıdır.

Diğer taraftan kamuoyu ve sivil toplumun medya ve sosyal ağlarda enformasyonel biçimde vücut bulmaları, devletlerin de bu görsel alanda -diğer bir ifadeyle- medya ve siber alanlarda enformasyon mücadelesi vermelerini gerekli kılmıştır. İmaj ve algı operasyonlarının gerçekleştiği bu platformlarda bir yandan devlet ile birey-toplum arasında öte yandan devletler arasında bir nevi enformasyon savaşları yaşanmaya başlamıştır. Küresel siyasetin bu yeni ortamında artık devletler nasıl bir imaja sahip olduklarına önem vermeye başlamışlardır. Bunda günümüz küreselleşme ve iletişim çağında imajın öneminin artması etkili olmuştur. Hatta imajın hakikatin önüne geçtiği bir olgu bile söz konusudur. Bu nedenle devletler, medya ve sosyal ağlarda nasıl algılandığı ve dış politikalarının nasıl çerçvelendiğisunulduğunun uyguladıkları politikalarının başarı ve sonucunu etkilediği için kamu diplomasisini etkin biçimde uygulamak için yeni kurumsal yapılanmaya gitmişlerdir. Bunun için dışişleri bakanlıklarında ya da özerk biçimde kamu diplomasisi, dijital diplomasi, diaspora diplomasisini uygulayacak yeni kurumlar ihdas etmeye başlamışlardır. Rusya'nın da bu alanda 2005 yılından itibaren yeniden yapılanmaya gittiği görülmektedir (Avgerinos 2009: 115).

Neden Kamu Diplomasisi?: İmaj Sorunu ve Enformasyon Savaşları

1965'lerde ortaya çıktığı dikkate alındığında 2005 gibi çok geç bir tarihte Rusya'nın kamu diplomasisini keşfetmesinde uluslararası alanda bu dönemde meydana gelen çok kritik olayların etkili olduğu varsayılabilir. Nitekim 4 Mart 2004 tarihinde Vladimir Putin'in ikinci devlet başkanlığı döneminin başlamasından hemen sonra 29 Mart'ta Romanya, Bulgaristan, Slovenya ve eski Sovyet cumhuriyetlerinden Litvanya, Estonya ve Letonya'nın NATO'ya katılmaları dolayısıyla adeta Rusya'nın çevrelenmesinin Kremlin'de şok etkisi yarattığı söylenebilir (Webowski 2014). Daha sonra 2005'in başında 10 Ocak'ta eski Sovyet cumhuriyeti olan ve Batı ile nüfuz mücadelesine sahne olan Ukrayna'da Yuşçenko'nun liderliğinde Batı yanlısı yöneticilerin ülke siyasetinde göreve gelmesinin önünü açan Turuncu Devrim'in gerçekleşerek Ukrayna'nın Kremlin'den uzaklaşması, Batı ile Rusya arasında uzun sürecek bir mücadelenin başlangıcı olmuştur. Bununla da sınırlı kalmayıp devrim rüzgarının Orta Asya'ya sıçrayarak Celalabad ve başkent Bişkek'te halkın sokağa dökülmesi sonucu 1990'dan 24 Mart 2005 tarihine

kadar iktidarda kalan Rusya yanlısı devlet başkanı Askar Akayev'in Rusya'ya kaçmasıyla onun yerine devrim sürecinde ABD ile birlikte hareket eden Kurmanbek Bakiyev'in Temmuz'da devlet başkanı olması (Demirtepe 2006) Kremlin'de bir diğer şok etkisi yaratan gelişme olmuş, söz konusu gelişmeler büyük bir nüfuz ve alan kaybı olarak değerlendirilmiştir (Orban 2008: 104). Rusya'nın uluslararası imajını olumsuz etkileyen bu olaylar zinciri Putin yönetimini kamu diplomasisine yönelmeye zorladığı ileri sürülebilir.

Zira Putin, ilk defa 2004 yılında imaj sorununda bahsetmeye başlamıştır (Putin 2012). Çünkü meydana gelen bu olaylarda ve toplumsal hareketlerde Kremlin, halkların tutum ve fikirlerini özellikle medyada etkilemenin dış politikasının başarısını büyük ölçüde belirlediğini açık bir şekilde görmüştür (Gvosdev vd. 2014: 3). Küresel siyasette askeri güç ve araçların yer almadığı medyadaki enformasyon savaşı gerçeğini fark eden Moskova, medya üzerinden yeniden yapılanmaya gitmiştir. Bu çerçevede kamu diplomasisini medya ve enformasyon savaşları olarak okuyan Kremlin yönetimi, Nisan 2005 tarihinde RIA Novosti ve Russia Today kanallarını kurmuştur². Ayrıca yine aynı yıl İngilizce aylık Russia Profile dergisi, RIA Novosti haber ajansının bir ürünü olarak çıkarılmaya başlanmıştır³. Gazete alanında ise ABD'nin The Washington Post ve The Wall Street Journal ile rekabet etmek için Russia Beyond the Headline adında 16 farklı dilde ve 23 ülkede yayınlanan uluslararası bir gazete yayınlanmaya başlanmıştır⁴. Bunların haricinde Sovyet döneminden kalma Rusya'nın Sesi⁵ (Voice of Russia) ve Regnum Haber Ajansı⁶ da kamu diplomasisi çerçevesinde modernize edilmiştir. Rusya'nın kitle iletişim alanındaki bu yapılanması, kamu diplomasisinin iletişim boyutuna ağırlık verdiğini bariz bir şekilde göstermektedir. Çünkü Kremlin'de Rusya'nın medya platformlarında kendi politikalarını anlatacak ve savunacak Batı'nın sahip olduğu gibi CNN ve BBC'ye ihtiyacı olduğu anlayışı gelişmiştir⁷. Medyadaki enformasyon savaşlarına bu iki uluslararası kanalla giren Rusya, kamu diplomasisini 2007 yılına kadar bu iki kitle iletişim araçları üzerinden kurmuştur. Diğer bir sebep ise Rusya'nın olumsuz imajının sorumlusunun Batı medyası olarak görülmesidir (Taras 2013: 1). Söz konusu değerlendirmeler nedeniyle Kremlin, kamu diploma-

² Rusya'nın kamu diplomasisini kitle iletişim araçları çerçevesinde uygulamasında Soğuk Savaş dönemindeki propaganda tecrübesinin bir tezahürü olduğu söylenebilir.

³ Russia Profile Web Sitesi, <http://russiaprofile.org/about/>

⁴ Russia Beyond the Headlines Gazetesinin Web sitesi, http://rbth.co.uk/about_us/company

⁵ The Voice of Russia Web sitesi, <http://sputniknews.com/voiceofrussia/about/>

⁶ Regnum Haber Ajansının Web Sitesi, <http://www.regnum.ru/english/information/about/>

⁷ 2008 yılındaki Rus Dış Politika Konseptinde kamu diplomasisi, medyadaki enformasyon savaşı alanında Rusya'nın konumunu güçlendirme olarak değerlendirilmiştir. "The Foreign Policy Concept of the Russian Federation", President of Russia, July 12, 2008, *Kremlin Official Web Portal*, Erişim tarihi: 25.01.2015, <http://archive.kremlin.ru/eng/text/docs/2008/07/20475-0.shtml>

sisini bu şekilde medya ve enformasyon temelli inşa etmiştir (Avgerinos 2009: 115).

Buradan hareketle Rusya'nın kamu diplomasisini uygulama politikasının altında imaj sorununu çözmeye isteği ve enformasyon savaşı olgusu yatmaktadır. Bu anlamda Rusya'nın kamu diplomasisi, ağırlıklı ve temel olarak imaj restorasyonu ve enformasyon savaşı üzerine kuruludur. Ancak Kremlin'in suçladığı gibi Rusya'nın uluslararası imajının olumsuz olmasının tek müsebbibi Batı medyası değil, daha köklü ve tarihseldir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD ile SSCB arasındaki propaganda savaşı Rusya'nın olumsuz imajının oluşmasında son derece etkili olmuştur. Bu dönemde Hollywood filmlerinde çizilen Rus imajı insanların zihinlerine işlemiştir. Nitekim bu filmlerde Rus mafyası, Kalaşnikof, Molotof kokteyli, KGB, Yasadışı silah ticareti ve kaçakçılığı, kadın ticareti, rüşvet, teknolojik geri kalmışlık, yoksulluk imajları yoğunlukla olarak işlenmiştir. Ayrıca Batı medyasında Rusya'nın anti-demokratik ve otoriter rejim algısının yaratılması da ülkenin imajını şekillendiren önemli faktörlerdir. Bu etkenler bir nevi Batı'da özellikle Amerikan medyasında Rus fobisini inşa etmiştir (Tsygankov 2009: 39). Böylece Batı'da Rusya'ya karşı tarihsel ve köklü olumsuz stereotipler ve önyargılar oluşmuştur (Osipova 2013:7). Bununla birlikte son zamanlarda yaşanan çeşitli olaylar da olumsuz Rusya imajını beslemektedir. Özellikle Rusya'nın Putin yönetimi altında demokrasiden uzaklaşarak otoriterleşmesi, medya özgürlüğünü ve hukukun üstünlüğünü kısıtlaması, ülkede yoksulluğun artması, gelir adaletsizliği ve zengin-fakir uçurumunun yükselmesi, Gürcistan ve Ukrayna krizlerinde sert güç unsurlarına dayanan politika tercihi, Füze sorunu⁸ gibi olguların ülkenin uluslararası imajına büyük zarar verdiği aşikardır.

Diğer taraftan Putin iktidarları döneminde Rusya'nın neo-emperyal ve militarist eylemleri bu olumsuz imajı beslemektedir (Tafuro 2014: 1-3). Rusya'nın bir yandan yumuşak güç ve imaja yönelik kamu diplomasisini uygularken öte yandan saldırgan ve sürekli kaba güce başvuran dış politikası paradoksal bir durum yaratmaktadır⁹. Rusya olumlu imaj inşa etmek isterken askeri güce başvuran eylemleriyle kamu diplomasisinde cezbetme yerine tam tersine nefret uyandırmakta ve Rus karşıtlığını körüklemektedir. Bu da Rusya'nın başta Batı olmak üzere komşu ülkelerle dostane ilişkiler kurmasını engellemektedir. Çünkü Rusya'nın özellikle 2008 yılında Gürcistan'a askeri müdahalesi, Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanınması, 2014 yılında Ukrayna'ya askeri müdahalesi ve Kırım'ı ilhak etmesiyle dünyaya açıkça neo-emperyal politika izlediği algısını inşa etmiştir.

⁸ ABD'nin NATO vasıtasıyla Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne füze savunma sistemi yerleştirilmesi girişimine karşı Putin'in Kaliningrad'a füze sistemi yerleştirme misillemesiyle Rusya ve Batı arasında füze krizine yol açan bu olay da Rusya'nın saldırgan imajını beslemiştir.

⁹ Oysa 2010 yılındaki Rus dış politika konseptinde kamu diplomasisini Rusya'nın nüfuzunu yumuşak güç araçlarıyla artırmanın bir aracı olarak konumlandırılmıştı. 2010 Rus Dış Politika Konsept Belgesi için bkz. http://www.mid.ru/brp_4.nsf/main_eng

Ayrıca Rusya'nın bu kaba güce dayalı askeri yayılcı eylemlerinin Batı ve komşularında olumlu imaj üretmesi bir yana tersine saldırgan bir imajı üretmektedir. Bu bakımdan Rusya'nın dış politikası kamu diplomasisinde paradoksal bir durum yaratmakla birlikte hem yumuşak gücünü yok etmekte hem de kamu diplomasisi girişimlerini daha baştan akim bırakmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın imaj sorununu çözebilmesi için yumuşak güç ve araçlara dayanan kamu diplomasisinden önce dış politikasında sürekli askeri güç ve araçlara başvuran eylemlerini bırakması gerektiği açıkça anlaşılmaktadır. Zira dış politikada sonuç almanın tek yolu askeri araçlar olmayıp yumuşak güç araçlarıyla da başarılı sonuçlar almak mümkündür. Özellikle de uzun vadeli sonuçlar için yumuşak güç kullanımının daha başarılı sonuçlar vereceği varsayılabilir. Örneğin Rusya, Gürcistan sorununda askeri alanda savaşı kazanırken Gürcistan'ın ise medya alanında savaşı kazandığı algısı oluşmuştur (Avgerinos 2009: 118). Yine Ukrayna krizinde Rusya askeri araçları kullanırken Batı'nın ekonomik araçları kullanması uzun vadede Rusya imajına saldırgan ve yayılcı ülke olarak zarar verirken Batı'nın yumuşak gücünü artırmaktadır. Buradan hareketle Rusya'nın eski Sovyet cumhuriyetlerinin NATO ve AB gibi Batı kurumlarına meyilemeleri Batı'nın yumuşak gücünün bir tezahürüken Rusya'nın yakın çevresinde nüfuz kaybına uğraması militarist politikasının başarısızlığı olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan Rusya'nın dış politikada Yakın Çevresi olarak ifade ettiği coğrafyada meydana gelen bu olaylar, aynı zamanda Rus kamu diplomasisinin hedef kitle ve coğrafyasını da belirlemiştir. Nitekim Rusya, ağırlıklı olarak eski Sovyet cumhuriyetlerine ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine (BDT) yönelik bölgesel kamu diplomasisi yapılanmasına gitmiştir.

Rus Kamu Diplomasisi Yapılanması

Russkiy Mir Vakfı Rus Kültür Merkezleri

Rusya, öncelik atfettiği medya ve enformasyon savaşlarına hazırlanmak için kitle iletişim araçlarına 2005 yılında yoğunlaşmışken iki yıl sonra Haziran 2007 tarihinde ise kamu diplomasisinin kültürel boyutuna odaklanarak Russkiy Mir adlı kamu vakfını kurmuştur. Türkiye'deki muadili olan Yunus Emre Enstitüsü'yle hemen hemen aynı tarihlerde - Mayıs 2007- açılması itibarıyla Rusya ve Türkiye, eş zamanlı kültür diplomasisi uygulamaya başlamışlardır. Hatta her iki ülkenin kamu diplomasisi kurumları olan T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (Ocak 2010) ile Rusya'nın Gorchakov Fund for Public Diplomacy (Şubat 2010) kurumu da yine hemen hemen aynı tarihlerde açılmıştır. Bu anlamda Türkiye ile Rusya, kamu/kültür diplomasisi uygulamaya aynı tarihlerde başlamışlardır. Yunus Emre Enstitüsü gibi bir vakıf olarak kurulan Russkiy Mir Foundation, Devlet Başkanı Putin'in başkanlık genelgesiyle kurulmuştur. Yunus Emre Enstitüsü, mütevelli heyetleri ve yönetim kurulu itibarıyla Türk Dışişleri Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı'na bağlı bir kurum olma özelliği aynı şekilde Rus Dışişleri ve

Eğitim Bakanlıklarının ortak projesi olarak kurulan Russkiy Mir vakfında da geçerlidir¹⁰. Ancak Türkiye'dekiyle aynı tarihlerde kurulmasına rağmen Russkiy Mir vakfının Yunus Emre Enstitüsü'nden açılan kültür merkezleri bakımından daha başarılı olduğu söylenebilir. Zira Yunus Emre Enstitüsü 32 ülkede 37 merkez açmışken Russkiy Mir ise 41 ülkede 80 merkez açmıştır.

Russkiy Mir kültür merkezlerinin açıldığı ülkeler incelendiğinde Rusya'nın coğrafya olarak eski Sovyet Cumhuriyetleri ve dış politikasında Yakın Çevre doktrininde belirttiği nüfuz alanlarında yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır (Erol ve Amirbek 2014: 168). Özellikle eski Sovyet Cumhuriyetlerinden ve Batı ile mücadele alanı haline gelen Ukrayna'ya 9 Rus kültür merkezinin açılması bakımından özel bir önem atfedildiği açıkça görülmektedir¹¹. Yine eski Sovyet cumhuriyetlerinden Moldova'da 4, Kazakistan ve Kırgızistan'da 3, Bulgaristan ve Polonya'da 3 adet kültür merkezi açılmıştır¹². Bu bağlamda Rusya'nın daha önce de ifade edildiği üzere bölgesel bir kültür/kamu diplomasisi stratejisi benimsediği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan yine Yunus Emre Enstitüsü'yle benzer şekilde devlet ve özel sektör finansmanlı bir vakıf olarak kurulan Russkiy Mir, Rus dili, kültürü, tarihi ve mirasını yaymak ve desteklemek amaçları çerçevesinde yapılandırılmıştır. Misyonu ise adındaki dünya, topluluk ve barış anlamlarına gelen Mir ifadesiyle belirlenmiştir. Dünya anlamıyla Rus kültürü ve dilinin konuşulduğu bir Rus dünyası yaratma hedefi ve misyonu ortaya konulurken topluluk kavramıyla eski Sovyet cumhuriyetlerine, Bağımsız Devletler Topluluğu'na bir gönderme yapılarak özel ilgi coğrafyası çizilmiştir. Barış ifadesiyle de Rusya'nın dünya barışını destekleyen vizyonu ortaya konmuştur. Yine daha önce ifade edildiği üzere Rusya, temel sorunsal olarak gördüğü ülkenin uluslararası olumsuz algısını imaj ve markalama stratejisiyle Russkiy Mir'in Rus dili ve kültürü faaliyetleri üzerinden olumlu hale getirme politikası izlediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede kurum, dışardaki Rus topluluğuyla ve Rusya mirası altındaki topluluklarla güçlü bağlar geliştirmek için başta Rusça dilini öğretmek, yaygınlaştırmak ve popüler hale getirmek için faaliyetler yürütmektedir. Bunun için Rus dili bursları, Rus dilini öğrenmede standart geliştirme çalışmaları, eğitim materyalleri geliştirme, Rus dil kurslarına ve Rus kültür programlarına sponsorluk gibi çalışmalar yü-

¹⁰ Vakfın kuruluşu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Russkiy Mir Foundation Resmi Web Sitesi, <http://russkiymir.ru/en/fund/about.php>

¹¹ Rusya Devlet Başkanı Putin'in 2008 yılında yakın çevre doktrinindeki ülkelere yönelik siyasi, kültürel, ekonomik ve askeri işbirliğinin geliştirilmesine dış politikada öncelik vereceği demeci ve dış politika stratejisinin bir uzantısı olarak bu ülkelerde kültür merkezlerinin yoğun bir şekilde açıldığı görülmektedir. Mehmet Seyfettin Erol ve Aidarbek Amirbek, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikasında Yakın Çevre ve Orta Asya", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV/1 (Yaz 2014), s.155-178, s. 173.

¹² Russkiy Mir Rus Kültür Merkezlerinden Çin'de 7 adet, ABD'de 2, İngiltere'de 4 adet açılmıştır, ayrıca Türkiye'de ise karşılıklı olarak 1 adet açılmıştır. Russkiy Mir Kültür Merkezleri Listesi, <http://russkiymir.ru/en/rucenter/catalogue.php>

rütmektedir. Ayrıca kültür-sanat faaliyetleri (sergi, sanat yarışmaları, müzik geceleri, folklor, film gösterimleri, konferans, çocuk ve gençlere yönelik kültür programları vb.) yürütülerek Rus kültürünün canlı kalması hedeflenmektedir. Böylece Rus toplulukları, eski Sovyet Cumhuriyetleri ve diasporası arasında güçlü lingüistik, kültürel ve tarihsel bağları yeniden canlandırarak bir Rus dünyası¹³ inşa etmek amaçlanmaktadır¹⁴. Bunların dışında Yunus Emre Enstitüsü'nün 100 Türkiye Kütüphanesine benzer şekilde 100 Kitap ve Rus Dünyası Kütüphanesi projeleri yürütülmektedir¹⁵. Ayrıca Rus dili ve eğitimi üzerine de projeler yürütülmesine rağmen Rusya'nın kamu diplomasisinin önemli türü olan eğitim diplomasisi alanında zayıf kaldığı söylenebilir. Yumuşak gücün de ayrılmaz bir bileşeni olan eğitim diplomasisi alanında Rus üniversitelerinin büyük güç ülkeleriyle (ABD ve İngiltere) mukayese edildiğinde çok geri kaldığı görülmektedir. Türkiye ile mukayese edildiğinde ise 100 bin yabancı öğrenci sayısı Rusya'nın Türkiye'yi ikiye katladığı açıkça görülmektedir. Yine yurtdışındaki Rus ve Türk menşeli üniversiteler bakımından da Rusya önde gitmektedir¹⁶.

Rossotrudnichestvo Ajansı

Bağımsız Devletler Topluluğu, Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlar ve Uluslararası İnsani İşbirliği Federal Ajansı olarak Rossotrudnichestvo adlı kurum Eylül 2008'de dönemin Devlet Başkanı Medvedev'in başkanlık genelgesiyle Rus Dışişleri Bakanlığı'na bağlı federal bir yapı tarzında kurulmuştur¹⁷. Esasında Türkiye'deki Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı'nın (YTB) Rus versiyonu olarak da nitelendirebileceğimiz bu kurum hem Türkiye'dekinden hem de muadillerine göre daha kapsamlıdır. Zira Rossotrudnichestvo, faaliyetleri kapsamında YTB, TİKA, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK) ve Yunus Emre Enstitü'lerinin (YEE) bütünü içermektedir. Zira kurumun faaliyetleri dört ana başlıkta toplanmaktadır. Buna göre, YEE ve Ruskiy Mir faaliyetleriyle örtüşen Eğitim ve Bilim Faaliyetleri, TİKA'nın faaliyetlerini içeren Uluslararası Kalkınma Yardımları, Tarihsel ve Kültürel Mirası Koruma faaliyetleridir. Son olarak kurumun adında geçen 'İnsani İşbirliği' kavramı çerçevesinde kamu diplomasisi faaliyetleri ifade edilebilir.

¹³ Bunun için kurum Rus Dünyası Meclisi projesini yürütmektedir. <http://ruskiymir.ru/fund/assembly/>

¹⁴ Rus Dünyası kurulmasına ilişkin Başkanlık Kararnamesi bkz. <http://ruskiymir.ru/fund/the-decree-of-the-president-of-the-russian-federation-on-creation-of-fund-russian-world.php#1>

¹⁵ Ruskiy Mir Proje ve faaliyetleri, <http://ruskiymir.ru/ruskiymir/en/programs/>

¹⁶ Yurtdışında Rus üniversitelerinin 36 birimi varken Türkiye'nin ise bunun yarısına dahi ulaşamadığı görülmektedir. Helle C. Dale, Ariel Cohen, Janice A. Smith, "Challenging America: How Russia, China, and Other Countries Use Public Diplomacy to Compete with the U.S.", *Backgrounder*, No: 2698, June 21, 2012, The Heritage Foundation, Erişim tarihi: 05.01.2015, http://thf_media.s3.amazonaws.com/2012/pdf/b2698.pdf

¹⁷ Kurumun Resmi Web Sitesi, <http://rs.gov.ru/en/about#история>

Rossotrudnichestvo, faaliyet alanları, misyon ve vizyonunu aslında a-dında açıkça ifade etmektedir. Kurumun isminde geçen İnsani İşbirliği kavramıyla küresel siyasette mücadelenin kamu diplomasisi, enformasyon ve kültürel boyutlarında faaliyette bulunmak üzere Rossotrudnichestvo, kültür ve medeniyet düzeylerinde Rusya'nın mücadele ve rekabetini kültür ve medeniyetler arası diyalog çerçevesinde artırmayı misyon ve vizyonunun bir parçası olarak belirlemiştir. Ayrıca yine ismindeki BDT, kurumun temel hedef kitlesini eski Sovyet cumhuriyetleri ve Rus azınlıklarının yaşadığı coğrafya olarak konumlandığını açık bir şekilde göstermektedir. Zaten faaliyetleri incelendiğinde kurumun Sovyet retoriğiyle hareket ettiği ileri sürülebilir; buradan hareketle de diğer bir ifadeyle kurumun kamu diplomasisinde bile neo-emperyal bir politika izlediği söylenebilir. Zira Rus dış politikasında eski Sovyet vatandaşları Rusya'nın nüfuz alanı olarak değerlendirilmekte¹⁸ ve Rossotrudnichestvo ile yurtdışında kalan Rus azınlıklar, Slav nüfusu ve ortak tarih, dil ve kültürü paylaştığı topluluklarla bağları güçlendirerek Rus dünyası inşa etmeye yönelik faaliyetler yürütülmektedir (Cwiek-Karpowicz 2012: 8). Rus Dünyası ve Avrasya Entegrasyonu sağlama projeleri bu faaliyetlere örnek olarak gösterilebilir.

Bu bağlamda Rossotrudnichestvo, aynen YTB gibi Rus dış politikasının diaspora diplomasisini yürüten kurumudur. Rusya'nın bu alanda 30 milyon civarındaki diasporasıyla büyük avantaja sahiptir. Türkiye ile mukayese edildiğinde 6 milyon kişiye göre Rusya'nın büyük bir potansiyele sahip olduğu anlaşılmaktadır. 2013 Rus dış politika konseptinde de Rossotrudnichestvo, diaspora diplomasisinden sorumlu bir araç olarak konumlandırılmıştır¹⁹. Bu çerçevede kurumun temel amaçlarından biri Rus diasporasıyla ilişkileri güçlendirmek için Rus dili, Slav kültürü ve tarihsel bağlantıları yeniden canlandırmaya yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Aynen YTB'nin yaptığı gibi Rossotrudnichestvo, yurtdışında STK'ları güçlendirme ve onların buldukları ülkelerde etkili bir aktör konumuna gelmelerini destekleme politikası izlenmektedir. Yurtdışındaki Rus vatandaşları ve azınlıklarıyla Rus dili, tarihi, kültürel ve bilimsel işbirliği projeleri geliştirmektedir. Özellikle 2011-2015 yıllarında gerçekleştirilen Rus dili programı ve Rus kültürel işbirliği projeleri Rus diasporasıyla bağlantıların yumuşak güç unsuru olarak inşa edilmesine yöneliktir. Böylece paylaşılan dil, kültür ve tarih üzerinden ortak tutumlara sahip bir Rus dünyası yaratılmak istenmektedir²⁰.

¹⁸ The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation", Approved by President of the Russian Federation V. Putin on 12 February 2013, Erişim tarihi: 26.01.2015, http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC1681-89ED44257B2E0039B16D

¹⁹ The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation", http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D

²⁰ Rus dünyası fikrini yayan diğer bir kurum olarak Rus Ortodoks Kilisesi de Rusya'nın kamu diplomasisi kurumlarına dolaylı çerçevede eklenebilir.

Bunun için Rossotrudnichestvo, yurtdışında Rusların buluşma merkezi olması için Rus Kültür ve Bilim Merkezi adıyla merkezler açmaktadır. Rossotrudnichestvo, altı yıl gibi kısa bir zaman içerisinde hızlı bir yurtdışı yapılanmasını hayata geçirerek 80 ülkede 59 merkeze yayılmayı başarabilmiştir. Açılan merkezlerin kurumun ismiyle müsemma BDT ülkeleri başta olmak üzere dış politikada nüfuz alanları olarak belirlediği ülkelere yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çerçevede eski Sovyet cumhuriyeti ve Batı ile mücadele alanı olan Ukrayna'da açtığı 9 Russkiy Mir kültür merkezinin yanına Kiev ve Odesa'da olmak üzere 2 adet de Rossotrudnichestvo merkezinin açılması, Rusya'nın Ukrayna'ya her bakımdan verdiği stratejik değeri açıkça göstermektedir. Bununla birlikte Rusya, yine Batı ile ilişkilerinin bozulmasında kritik rol oynayan Gürcistan Savaşı'ndan sonra bağımsızlıklarını tanıdığı Abhazya ve Güney Osetya'da Rossotrudnichestvo merkezleri açarak buralarda da kültürel varlığını sürdürmektedir. Bunların dışında eski Sovyet cumhuriyetlerinden Kazakistan'da Astana ve Almatı şehirlerinde 2 adet, AB ve NATO üyesi olan Rus nüfusunun yaşadığı Polonya'da 2 adet Rus Kültür ve Bilim Merkezleri açılmıştır. Türkiye ve Çin'de ise 1 adet merkez açılmıştır. Öte yandan Rusya'nın stratejik olarak öncelik tanıdığı Hindistan'da 5 adet merkez açılmıştır. ABD'de ise Washington DC ve New York olmak üzere 2 adet merkez açılmıştır²¹. Rossotrudnichestvo açtığı bu merkezlerde aynı zamanda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütse de Rusya, bununla yetinmeyerek bilfiil Gorchakov Fonu isimli daha spesifik bir kamu diplomasisi kurumunu 2010 yılında açmıştır.

Gorchakov Kamu Diplomasisi Fonu

Ayrı bir kamu diplomasisi kurumu açmasından da anlaşılacağı üzere Rusya'nın 2005 yılından itibaren kamu diplomasisi alanına büyük yatırım yaptığı açıkça görülmektedir. İngilizce adı Gorchakov Fund for Public Diplomacy olan kurum, dönemin Devlet Başkanı Medvedev'in başkanlık genelgesiyle²² 2 Şubat 2010 tarihinde yani hemen hemen T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (30 Ocak 2010) ile aynı tarihlerde açılmıştır. Dikkat çekici nokta ise aynen Russkiy Mir ile Yunus Emre Enstitüsünde olduğu gibi bu kurumda da aynı tarihlerde açılmasıdır; bu durum iki ülke kamu diplomasisinin eş zamanlı başladıkları izlenimini vermektedir. Bununla birlikte Rusya'nın bu kamu diplomasisi kurumu aynı zamanda işlevleri açısından T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonunu da kapsamaktadır²³. Rusya'yı, Rus dili, kültürü, tarihini tanıtmayı temel faaliyet alanı olarak belirleyen Gorchakov Fonu, Rusya lehine kamuoyu oluşturmayı da esas görevi olarak ta-

²¹ Rossotrudnichestvo Rus Kültür ve Bilim Merkezleri için bkz. <http://rs.gov.ru/en/missions>

²² Gorchakov Kamu Diplomasisi Fonunun kuruluş ve yapılması için bkz. <http://gorchakovfund.ru/>

²³ Gorchakov Kamu Diplomasisi Fonunun kalkınma yardımları için bkz. <http://gorchakovfund.ru/#grants>

yin etmiştir²⁴. Bu amaçlarla kurum, özellikle iş toplantıları ile Rusya lehine siyasi ve ekonomik atmosfer oluşturma faaliyetleri yürütmektedir. Medya programları, yayın faaliyetleri, akademik konferans ve seminerlerle de imaj ve enformasyon politikası izlemektedir.

Bu bağlamda daha geniş çerçevede Gorchakov Fonu, Rus dış politikasıyla da uyumlu bir şekilde ulus-markalama stratejisiyle Rusya'yı büyük güç ve süpergüç imajını inşa etme faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bunun için öncelikle olumsuz imajı düzeltmek ve uluslararası alanda olumsuz Rus algısını olumluya çevirmeyi temel misyonu sayan kurum, bunu medya ve enformasyon araçlarıyla gerçekleştirme yöntemini kullanmaktadır. Ancak Rusya'nın kamu diplomasisinin temel sorunsalı tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır: Kurumun ülkenin imajını süpergüç olarak markalama stratejileri, Rusya'nın neo-emperyal dış politikasıyla çelişerek saldırgan imaj retoriğini beslemektedir. 2013 yılında yapılan bir kamuoyu araştırmasının dünyada Rusya'nın çoğunlukla olumsuz imajının yükselişte olduğunu tespit etmesi (Osipova 2013:2) Rusya'nın bütün kamu diplomasisi yatırımları ve kurumlarının strateji ve yöntemlerine rağmen ülkenin olumsuz imajının düzelmediğini göstermektedir. Çünkü Rusya'nın dış politikada askeri güç kullanımı ve enerji fiyatlarını ve tedarikini siyasi bir araç olarak kullanmasının kamu diplomasisi kurumlarının çabalarını boşa çıkardığı söylenebilir. Bunda Rusya'nın kamu diplomasisi doğrudan devlet eliyle yürütmesinin etkili olduğunu eklemek gerekmektedir. Ayrıca Rusya'nın kamu diplomasisini devlet-merkezli, tek taraflı ve yukarıdan aşağıya bir yöntemle uygulaması Sovyet tarzı propaganda yaptığı algısını da yaratmaktadır. Bunun sonucunda Rusya'nın kamu diplomasisinin yumuşak güç stratejilerine rağmen dış politikadaki kaba güç uygulamalarıyla çeliştiği için başarısız olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç

Rusya, uluslararası alanda olumsuz olan imajını düzeltmek için çok geç bir tarihte 2005 yılından itibaren kamu diplomasisini uygulamaya geçmiştir. Ancak büyük güç iddiasında ve temel rekabeti ABD ile olan Rusya'nın kamu diplomasisini uygulamada ABD'yi 40 yıl geriden takip etmesi uluslararası imaj, uluslararası kamuoyu rekabetinde ne kadar geç kaldığını açıkça göstermektedir. Bununla birlikte Rusya'nın dış politikada hemen hemen her krizde askeri araçlara ve kamu diplomasisinin yumuşak güç anlayışına aykırı biçimde sert güce başvurması, uygulanan ve büyük yatırımlar yapılan kamu diplomasisinin olumlu sonuçlar vermesini engellemektedir. Zira Rus dış politikası, militarist-saldirgan, emperyal Rus imajı retoriğini sürekli yeniden üretmektedir. Özellikle Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'la savaşa girişmesi, Güney Osetya ve Abhazya'yı desteklemesi ve bağımsızlık ilanlarını resmi olarak tanınması, 2014 yılında Kırım'ı ilhakı ve Ukrayna'nın doğusunda devam eden ayrılıkçı hareketleri askeri olarak desteklemesi, Rus imajına

²⁴ Kurumun misyonu ve hedefleri için bkz. <http://gorchakovfund.ru/about/mission/>

olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda Rusya'nın kamu diplomasisi faaliyetleriyle dış politika eylemleri paradoks yaratmakla birlikte uygulanan kamu diplomasisi proje ve girişimlerini de akim bırakmaktadır.

Rusya'nın kamu diplomasisi anlayışının temeli de sorunludur. Öncelikle Rusya'nın anlayışı sert güce dayanan realist anlayışa dayanmaktadır. Çünkü kamu diplomasisi Kremlin'de enformasyon ve medya savaşlarına hazırlanmak olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca Rusya'nın kamu diplomasisini devlet eliyle yürütmesi propaganda algısını üretmektedir. Devlet-merkezli ve yukarıdan aşağıya bir modelle yürütülen kamu diplomasisi beklenen olumlu algıları ve başarıyı sağlayamamaktadır. Ancak Rusya'nın Nye'in ifade ettiği üzere "yumuşak güç ve kamu diplomasisinin temel uygulayıcıları hükümet-dışı kuruluşlardır" (Nye 2004:99) anlayışını benimsemediği açıkça görülmektedir. Bilakis Rusya'da STK'ların kamu diplomasisine katılımının yetersiz olmasının ötesinde medya özgürlüğünün kısıtlı olması gibi olumsuz algı üreten durumların arttığı söylenebilir. Özellikle Putin yönetiminin otoriter eğilimleri sonucu ülkede demokrasi seviyesinin düşmesi, hukukun üstünlüğü anlayışının zayıflaması, yoksulluğun ve gelir adaletsizliğinin artması gibi durumlar olumsuz Rusya imajını beslemektedir.

Diğer taraftan Rusya'nın kamu/kültür ve diaspora diplomasisinde öncelik verdiği eski Sovyet cumhuriyetlerine yönelik patronaj ve hakimiyet içeren yaklaşım tarzı doğal olarak Rusya imajının hegemonik ve emperyal olarak algılanmasına sebep olmaktadır (Osipova 2013:4). Oysa yurtdışındaki 30 milyon civarındaki Rus diasporası ve paylaşılan dilsel, tarihsel ve kültürel bağlar, Rus kamu diplomasisi için büyük bir avantaj sağlamaktadır. Rusya'nın bu üstünlüğü kullanabilmesi için öncelikle dış politika eylemlerinde mütemadiyen kaba güce başvurmadan vazgeçmesi ve dış politikasıyla kamu diplomasisini entegre formüle edip uygulaması gerekmektedir. Bununla beraber Rusya'nın bu yumuşak güç potansiyelini kullanabilmesi için gerekli olan normatif güç ve çekici bir model sunmaktan da çok uzak olduğu söylenebilir. Son tahlilde bütün bu olumsuz olgular, Rusya'nın kamu diplomasisinin başarısız olmasına neden olduğu gibi aynı zamanda yumuşak güç yerine saldırgan retoriği üretmektedir.

KAYNAKÇA

- AVGERİNOS, Katherine P. (2009). "Diplomacy Effort: What the Kremlin is Doing and Why It's Not Working", *Journal of Public and International Affairs*, JPIA, Princeton, Issue 1, Vol. 20, Spring, ss.115-132.
- CASTELLS, Manuel (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Birinci Cilt: Ağ Toplumunun Yükselişi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CWIEK-KARPOWICZ, Jaroslaw (2012). "Limits to Russian Soft Power in the Post-Soviet Area", *DGAP Analayse* 8, July, ss.1-16.

- DEMİRTEPE, Turgut (2006). "Bakiyev Dönemi Kırgız-Rus İlişkileri ve Potansiyel İç Politik Yansımaları", *USAK*, Erişim tarihi: 25 Ocak 2015, <http://www.usak.org.tr/print.php?id=1281&z=6>
- EKŞİ, Muharrem (2014). *Kamu Diplomasisi: AK Parti Döneminde Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi.
- EROL, Mehmet Seyfettin ve Amirbek, Aidarbek, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikasında Yakın Çevre ve Orta Asya", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV/1 (Yaz 2014), s.155-178.
- GVOSDEV, Nikolas K., Marsh (2014). *Russian Foreign Policy: Interests, Vectors, and Sectors*, Washington DC, Sage Publications.
- NYE, Joseph (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York, PublicAffairs.
- ORBAN, Anita (2008). *Power, Energy, And The New Russian Imperialism*, USA, Praeger Press.
- OSIPOVA, Yelena (2013). "Seeing Beyond the Bear: Selective Processing and Russian Public Diplomacy in the West", *Center on Global Interests*, August 15, ss.1-15.
- PUTIN V. (2012). "Russia and the Changing World, *RT*, Erişim tarihi: 03.01.2015, <http://rt.com/politics/official-word/putin-russia-changing-world-263/>
- SNOW, Nancy (2009). "Rethinking Public Diplomacy", içinde Nancy Snow ve Philip M. Taylor (eds.), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York Routledge Press.
- SZONDI György (2009). "Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management", içinde Nancy Snow ve Philip M. Taylor (eds.), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York, Routledge.
- TAFURO, Eleonora (2014). "Can Russia Exercise Soft Power As Well As Hard Power?" *Policy Review*, Op-ed, 03/06/2014, ss.1-3, Erişim tarihi: 04.01.2015, http://fride.org/download/03.06.2014_PolicyReview_US_ET.pdf
- TARAS, Ray, (2013). *Russia's Identity in International Relations: Images, Perceptions, Misperceptions*, New York, Routledge.
- TSYGANKOV, Andrei (2009). *Russophobia: Anti-Russian Lobby and American Foreign Policy*, New York, Palgrave Macmillan.
- WERBOWSKI, Michael "Ukraine and NATO's Eastern Expansion: The "Containment" of Post Soviet Russia", *Global Research*, March 13, 2014, Erişim tarihi: 01.01.2015, <http://www.globalresearch.ca/ukraine-and-natos-eastern-expansion-the-containment-of-post-soviet-russia/5373266>